

QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA TURLARIDAN FOYDALANISH

Qurbonazarov Suhrob Erkin o'g'li, Esonov Jahongir Abdig'affor o'g'li,

Igamberdiyev Abdumannon Abduvait o'g'li

Termiz muhandislik-texnologiya instituti assistentlari

USE OF RENEWABLE ENERGY TYPES

Qurbonazarov Suhrob Erkin o'g'li, Esonov Jahongir Abdig'affor o'g'li,

Igamberdiyev Abdumannon Abduvait o'g'li

Assistants of Termez institute of engineering and technology

Annotatsiya: Qayta tiklanuvchi energiya turlaridan foydalanish bo'yicha butun dunyo bo'ylab yangi imkoniyatlar eshiklari ochilmoqda. Shu o'rinda aytish lozimki, yurtimizda ham energiya olishning muqobil turlariga o'tishda turli xildagi imtiyozlar va yengilliklar berilmoqda. Ushbu energiya turlarining afzalliklari juda ko'p bo'lib, iqtisodiyot, atrof-muhit, milliy xavfsizlik va inson salomatligiga ta'sir qilishi jihatidan samarali hisoblanadi.

Abstract: New opportunities for the use of renewable energy are opening up all over the world. At this point, it should be said that in our country, various benefits and concessions are given for switching to alternative types of energy production. The benefits of these types of energy are many and effective in terms of economic, environmental, national security and human health impacts.

Аннотация: Во всем мире открываются новые возможности использования возобновляемых источников энергии. Здесь следует сказать, что в нашей стране предоставляются различные льготы и льготы при переходе на альтернативные виды производства энергии. Преимущества этих видов энергии многочисленны и эффективны с точки зрения воздействия на экономику, окружающую среду, национальную безопасность и здоровье человека.

Kalit so'zlar: qayta tiklanuvchi energiya manbaalari, energiya mustaqilligi, geotermal energiya, dengiz oqimi energiyasi, quyosh energiyasi

Key words: renewable energy sources, energy independence, geothermal energy, tidal energy, solar energy

Ключевые слова: возобновляемые источники энергии, энергетическая независимость, геотермальная энергетика, приливная энергия, солнечная энергетика.

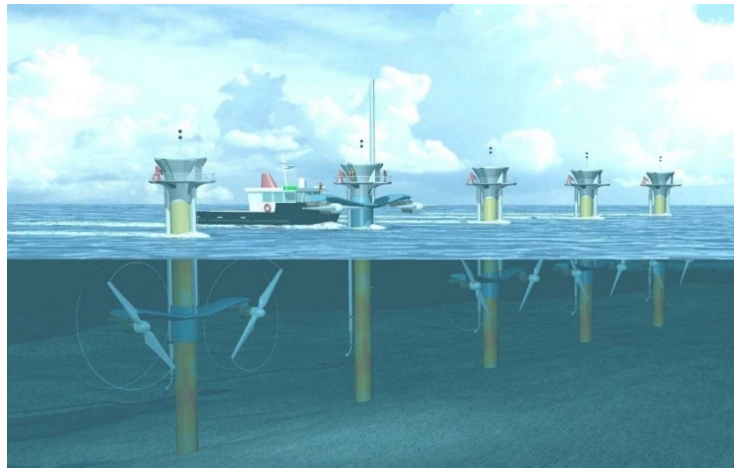
Butun dunyo bo'ylab qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanishning ba'zi afzalliklari:

- Mamlakat elektr tarmog'ining ishonchliligi, xavfsizligi va mustahkamligi yaxshilanishi
- Qayta tiklanadigan energiya sanoatida ish o'rinlarini yaratish
- Energiya ishlab chiqarish natijasida uglerod chiqindilari va havo ifloslanishi kamayadi
- Davlatlarning energiya mustaqilligini oshirish
- Qayta tiklanadigan energiyaning ko'p turlari an'anaviy energiya manbalari bilan raqobatbardosh bo'lgani uchun narxning oshishi
- Tarmoqqa ulanmagan yoki uzoq, qirg'oqbo'yi yoki orolda joylashgan jamoalar uchun kengaytirilgan toza energiyadan foydalanish imkoniyati.

Shamol energiyasi, quyosh energiyasi, bioenergiya, geotermal energiya, gidroenergetika va dengiz oqimi energiyasining afzalliklari ancha salmoqli bo'lib, butun dunyo bo'yicha atmosfera ifloslanishining oldi olinishini o'zigina bu turdagi energiya turlariga o'tishga katta turtki bo'ladi.

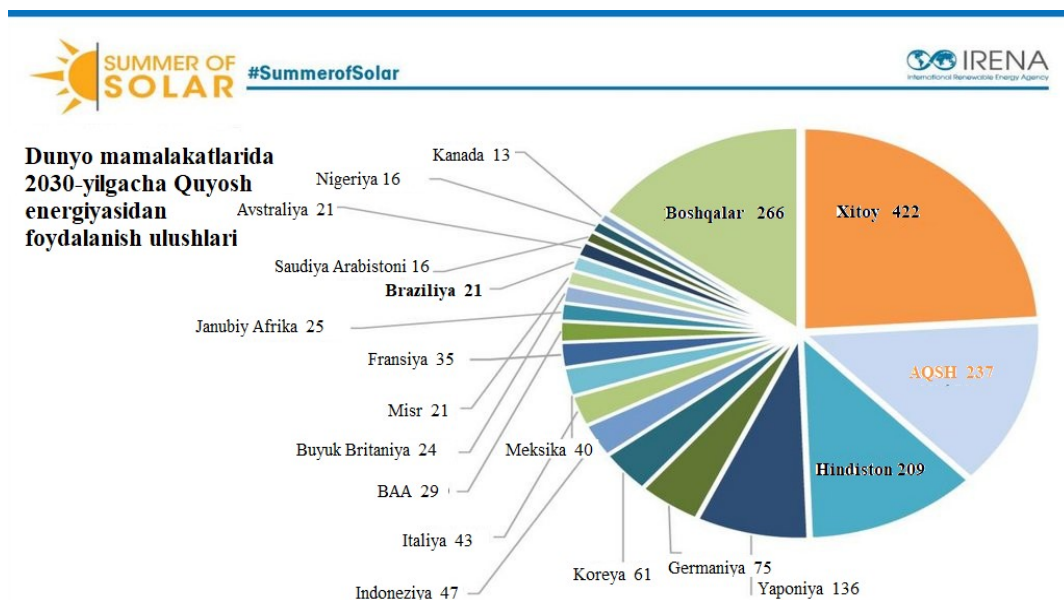
Noan'anaviy energiya sanoatining afzalliklari. Ko'p va qayta tiklanadigan muqobil energiya yanada xavfsiz, barqaror va iqtisodiy jihatdan mustahkam kelajakka hissa qo'shishi mumkin:

- Mahalliy toza energiya manbalarini ta'minlash
- Davlatlarning neft mahsulotlariga qaramligini kamaytirish
- Dunyo bo'ylab yangi ish o'rinlarini yaratish
- Qishloq iqtisodiyotini jonlantirish.

2-rasm. Dengiz oqimi energiyasidan elektr energiyasini olish texnologiyasi

To‘lqinlar energiya olishning yana bir usuli hisoblanadi. Ular elektr energiyasini ishlab chiqarish uchun mas’ul bo‘lgan generatorni aylantiradi. Shunday qilib, elektr energiyasini ishlab chiqarish uchun to‘lqinli elektr stansiyalari gidrodinamik energiyadan, ya’ni bosimning pasayishi va dengiz to‘lqinlari orasidagi harorat farqidan foydalanadi. Bu boradagi tadqiqotlar hali ham davom etmoqda, biroq mutaxassislarning hisob-kitoblariga ko‘ra, faqat Yevropa qirg‘oqlari yiliga 280 TVt/soatdan ortiq energiya ishlab chiqarishi mumkin, bu Germaniya davlati energiya iste’molining yarmini tashkil etadi.

3-rasm. Dunyo mamlakatlarida 2030-yilgacha Quyosh energiyasidan foydalanish ulushlari

21.05.2019 yildagi «Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish to'g'risida»gi O'RQ-539-son qonun e'lon qilindi. Hujjatda ushbu sohadagi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari, vakolatli organlarning vakolatlari, energiya va qayta tiklanuvchi manbalar qurilmalarini ishlab chiqaruvchilarning huquq va majburiyatlari, resurslar, ishlab chiqariladigan energiya va qurilmalarning davlat hisobi, texnik jihatdan tartibga solish, standartlashtirish va muvofiqlikni baholash tartibi belgilandi. Mazkur qonunga muvofiq Davlat soha rivojini, xususan, imtiyoz va preferensiyalar bilan qo'llab-quvvatlaydi:

- qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan energiya ishlab chiqaruvchilar qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini (nominal quvvati 0,1 MVt va undan ortiq bo'lgan) o'rnatganlik uchun mol-mulk solig'ini to'lashdan hamda ushbu qurilmalar bilan band bo'lgan uchastkalar bo'yicha yer solig'ini to'lashdan ular foydalanishga topshirilgan paytdan e'tiboran 10 yil muddatga ozod etiladi;
- qayta tiklanuvchi energiya manbalarining qurilmalarini ishlab chiqaruvchilar davlat ro'yxatidan o'tkazilgan sanadan e'tiboran 5 yil muddatga soliqning barcha turlarini to'lashdan ozod etiladi;
- amaldagi energetika resurslari tarmoqlaridan to'liq uzib qo'yilgan yashash uchun mo'ljallangan joylarda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanuvchi (*energiya ta'minoti tashkilotining ma'lumotnomasi bilan tasdiqlanadi*) shaxslar egaligidagi mol-mulkka qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanilgan oydan e'tiboran 3 yil muddatga jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'i solinmaydi;
- amaldagi energetika resurslari tarmoqlaridan to'liq uzib qo'yilgan yashash uchun mo'ljallangan joylarda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanuvchi (*energiya ta'minoti tashkilotining ma'lumotnomasi bilan tasdiqlanadi*) shaxslar qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanilgan oydan e'tiboran 3 yil muddatga yer solig'idan ozod etiladi.

Xulosa

Muqobil energiya manbalari bu gidroenergetika, shamol energiyasi, quyosh energiyasi, geotermal energiya, biomassa va suv oqimi energiyasidan foydalanish orqali olinadigan qayta tiklanadigan energiyadir. Neft, tabiiy gaz, ko‘mir va uran rudasi kabi qazib olinadigan yoqilg‘idan farqli o‘laroq, bu energiya manbalari tugamaydi, shuning uchun ular qayta tiklanadigan, deb ataladi. Birgina 2019-yilning o‘zida butun dunyo bo‘ylab umumiy quvvati 200 GVt bo‘lgan qayta tiklanadigan energiya manbalari (TEM) ob‘yektlari o‘rnatildi. Dunyo mamlakatlari qayta tiklanadigan energiya manbalariga o‘tish bo‘yicha o‘z oldilariga ulkan maqsadlarni qo‘ygan. Maqsadlar, shuningdek, Parij kelishuvining bir qismiga aylandi – 2030-yilga borib, uglerodsiz yechimlar global chiqindilarning 70 foizdan ortig‘ini tashkil etadigan sektorlarda raqobatbardosh bo‘lishi mumkin. Buni energiyaga o‘tish – ko‘mir iqtisodiyotini qayta tiklanadigan energiya bilan almashtirish jarayoni orqali amalga oshirish rejalashtirilgan. 2020-yilda, pandemiya va iqtisodiy tanazzulga qaramay, ko‘plab shaharlar, mamlakatlar va kompaniyalar dekarbonizatsiya rejalarini e‘lon qilishda yoki amalga oshirishda davom etdilar. Hindiston 2021-yilda qayta tiklanadigan energiyani rivojlantirishga eng katta hissa qo‘shishi kutilmoqda. Bu yerda shamol va quyosh energiyasi bo‘yicha qator loyihalarni ishga tushirish rejalashtirilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. S.E.Qurbonazarov – “Katta quyosh pechi” International Conference on Developments in Education Hosted from Amsterdam, Netherlands <https://conferencezone.org> June 8th 2022y
2. Qurbonazarov S. - Atom batareyalari–kelajak batareyalari - Journal of Integrated Education and Research, ISSN: 2181-3558, DOI raqami: 10.5281/zenodo.6675309 2022 <https://ojs.rmasav.com/index.php/ojs/article/view/408>
3. Qurbonazarov Suhrob Erkin o‘g‘li, Gayibov T.Sh. “Impuls kuchlanishlarni o‘lchash” «Fan va texnika taraqqiyotida intellektual yoshlarning o‘rn» Respublika online ilmiy-amaliy anjumanidagi materiali Toshkent 23-24 aprel 2022

4. Қурбоназаров Сухроб Эркин ўғли, Игамбердиев Абдуманнон Абдуваит ўғли - ГРАВИТАЦИОННЫЕ БАТАРЕИ – БУДУЩЕЕ АЛЬТЕРНАТИВНЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ - Международный научный журнал № 13 (100), часть 1 «Научный импульс» Сентября , 2023